

והש"ץ ככתפילת שחרית. אחרי חזרת הש"ץ – תחנון, אבינו מלכנו הארון, קריש תתקבל, לרוד ה' אורי, עלינו, קריש יתום, אל תירא, אך צדיקים. הרבי חידש את המנהג הישן (שמקורו במשנה) לומר "דברי כיבושין" אחרי מנחה דתענית-ציבור: "כדאי לעורר על המנהג הנ"ל, שבמקומות שאפשר לפעול זאת, יאמרו אחרי מנחה (כמה מילים, לכל הפחות) 'דברי כיבושין', או מזמור תהלים המתאים לעניינים אלו, ובמקומות שמצד טירחא דציבורא [או מצד ביטול מלאכה, וכיצא-בוה] אי אפשר לפעול זאת – על-כל פנים יהרהרו במחשבה עניין של 'דברי כיבושין', ומאחר ש'רחמנא ליבא בעי' – ובפרט עניינים הקשורים

יום שישי,
ד' בתשרי

לפי הנהגת רבותינו נשיאי חב"ד, מעבירים את הסדרה שמו"ת אור ליום שישי פרשה או שתיים (דהיינו עד שני או שלישי), ובערב-שבת אחר חצות מתחילים שוב מההתחלה ומעבירים את כל הסדרה עם ההפטרה. בשבת בבוך לפני התפילה מעבירים שוב משיעי עד גמירא⁶⁶.

"כיי" שהיא נתינת טעם על מה שנאמר תחילה. 64 ספר המנהגים עמ' 45. אגיק חטי"ז עמ' שיג. לוח כולל-חבי"ד תענית אסתר, מהערות הרבי ללוח תשט"ז. שי"ץ ששכח יעננו: נזכר לפני השם של חתימת רפאנו – חזר לעננו, ואח"כ אומר שוב ירפאנו. נזכר אח"כ – אומרה בשי"ת וחותם העונה בעת צרה ושומע תפילה. נזכר אח"כ – אומרה ברכה בפ"ע אחרי ישים שלום (לוח כולל חבי"ד,

וראה סי' תקס"ה ס"א"ב ובאחרונים). 65 לקוטרי שיחות כרך כי עמ' 352, ושי"ץ וחבל שכלל הידוע, טרם הונהג הדבר בפועל אפילו בין אניש (מלבד הצפיה בדברי הרבי בווידיאו במקום שאפשר). 66 היום-יום, ד טבת. לא נעתק בסי' המנהגים (עמ' 25), אבל ראה באגיק סוף כרך ח"י.

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש וצוקללה"ה נבג"מ ז"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תקפד

ערב שבת-קודש
פרשת נצבים
כ"ז באלול ה'תשס"ה

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

לזכות
האחים התמימים הדגולים לבית
דייטש
הרה"ח ר' זלמן, ר' יוסף, ר' אברהם-משה
וגיסם ר' גבריאל גופין שיחיו

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ו באלול ה'תשס"ה – ד' בתשרי ה'תשס"ו

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ו באלול	ה' תפילין ומוזוה וסי"ת. פרק ה-ז.	ה' כלים. פרק כא.	מ"ע טו. יח.
ש"ק	כ"ז באלול	ה' ציצית. פרק ח-י.	פרק כב.	מ"ע יז.
א'	כ"ח באלול	ה' ציצית... בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק כג.	מ"ע יד.
ב'	כ"ט באלול	ה' ברכות... בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק כד.	מ"ע יט.
ג'	א' בתשרי	ה' ברכות. פרק ד-ו.	פרק כה.	מ"ע יט.
ד'	ב' בתשרי	פרק ז-ט.	פרק כו.	מ"ע יט.
ה'	ג' בתשרי	פרק י-יא. ה' מילה... בפרקים אלו. פרק א.	פרק כז.	מ"ע יט. רטו.
ו'	ד' בתשרי	פרק יב-ג. סדר תפלות כל השנה. נהגו העם... ימלוך עלינו וכו'.	פרק כח.	מ"ע רטו. ספר משנה תורה סוף ספר אבהו: סדר תפלות כל השנה. נהגו העם... ימלוך עלינו וכו'.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זמן זריחת החמה	זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	ד' 120 לפני הזריחה	ד' 72 לפני הזריחה							
ו', כ"ו באלול	4.34	5.22	5.43	6.38	9.30	12.30	1.00	6.26.7	6.51
ש"ק, כ"ז באלול	4.35	5.23	5.44	6.39	9.30	12.30	1.00	6.25.5	6.50
א', כ"ח באלול	4.36	5.23	5.45	6.40	9.31	12.30	1.00	6.24.2	6.49
ב', כ"ט באלול	4.37	5.24	5.45	6.40	9.31	12.29	12.59	6.23.0	6.47
ג', א' בתשרי	4.37	5.25	5.46	6.41	9.31	12.29	12.59	6.21.7	6.46
ד', ב' בתשרי	4.38	5.25	5.47	6.42	9.31	12.29	12.59	6.20.4	6.45
ה', ג' בתשרי	4.39	5.26	5.47	6.42	9.31	12.29	12.59	6.19.2	6.44
ו', ד' בתשרי	4.40	5.27	5.48	6.43	9.31	12.28	12.58	6.17.9	6.42

* הזמנים מתייחסים לאזור השפלה. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראו לחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת וחג

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
נצבים	5.50	7.01	6.05	7.03	5.56	7.02	6.08	7.03
ראש-השנה	5.46		6.01		5.52		6.04	
ב' דראש השנה*	6.57	6.56	6.59	6.58	6.58	6.57	6.59	6.58
וילך	5.41	6.52	5.56	6.54	5.47	6.53	5.59	6.54

(* בליל ב' דראש השנה - להדליק לאחר הזמן הנקוב ומאש הדלוקה לפני החג.)

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוך • עורך: שניאור-זלמן רודמן • הגהה: יוסף-יצחק איידלמן

מרו"ל: מכון ליובאוויטש שע"י צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: http://chabad.org.il דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

לוח השבוע

סיום הסליחות אומרים 'שומר ישראל', 'מתרצה ברחמים', 'אבינו מלכנו' הארוך (ואומרים בו 'חדש עלינו' 'כתבנו', 'כבכל עשי"ת'), 'ואנחנו לא נדע', 'חצי קדיש'.

בכל עשרת ימי תשובה אומרים 'אבינו מלכנו' הארוך בשחרית ובמנחה אחר נפילת אפים, קודם 'ואנחנו לא נדע'.

מוציאים ספר-תורה וקוראים 'ויחל משה' לשלושה קרואים, גם אם יש רק שלושה מתענים⁶⁴.

מי שאינו מתענה לא יקראוהו לתורה. ואם קראוהו לתורה וצר לו להודיע שאינו מתענה מפני חילול השם – יעלה.

את הפסוקים 'שוב מחרון אפך', 'ה' ה' אל רחום', 'וסלחת לעווננו' – אומר הציבור בקול רם ואחריהם אומרם הקורא בתורה. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, כשעלה לתורה, התחיל לאומרם עם הציבור, וסיימם עם הבעל-קורא.

פרשת היום בתנ"ך – מלכים-ב כה, ככ-כו. ירמיה מ,ז עד ס"פ מא.

צדקה:

בימי התעניות נוהגים לתת לצדקה לפני תפילת מנחה 'אגרא דתעניתא', ויש נותנים לפי עלות הסעודות שהיו אוכלים היום.

תפילת מנחה:

בתפילת מנחה מוציאים ספר-תורה וקוראים 'ויחל' כבתפילת שחרית, והשלישי הוא המפטיר. אין אומרים חצי קדיש אחר קריאת התורה. מגביהים וגוללים את ספר-התורה.

הפטרה: 'דרשו ה' בהימצאו' (ישעיה נה,ו – נו,ח). לאחר אמירת הפטרה אומר שלוש ברכות עד מגן דוד. יהללו, חצי קדיש, שמונה עשרה, ואומרים עננו בברכת 'שומע תפילה',

* לעניין עריכת נישואין בעשרת ימי תשובה, הנה בזמנו הזכיר ועורך הרבי לקיים "מנהג ישראל שאין נושאים נשים בעשי"ת"⁶¹, אבל לאחר שזירו הרבי לקיים נישואין "בהקדם הכי אפשרי"⁶², גם בתאריכים שלא נהגו אצלנו, מסתבר שאין מקום להקפיד על זה.

* בעניין סיוע לצורכי החגים – אף-על-פי שנתנו כבר לכבוד ראש-השנה, יש לבדוק שוב לאחריו, שמא כעת (לאחר שנתעלה בראש-השנה) עומד יהודי – בדרגתו עתה – במצב של "אין נכון לו", ולהשלים את כל החסר לו לצורכי החגים בימים הבאים.

* בעשרת-ימי-תשובה אין אומרים סליחות, מלבד בצום גדליה שהוא תענית-ציבור⁶³.

יום חמישי

ג' בתשרי – צום גדליה

עלות השחר באזור המרכז לדעה המקדימה – 4:39.

בתפילת שחרית אומר הש"ץ "עננו" בברכה בפני עצמה, בין ברכת "גואל ישראל" ל"רפאנו", גם אם התפללו רק שלושה מתענים. אם אין כנ"ל – אומר הש"ץ "עננו" בתוך ברכת "שומע תפילה".

מי שאינו מתענה אינו נעשה ש"ץ, ואם נעשה ש"ץ אומר "עננו" בברכת "שומע תפילה" כיחיד בתפילת מנחה.

אומרים התנון, נפילת-אפיים, 'והוא רחום' עד (לפני) 'שומר ישראל'. אחר-כך – אמירת סליחות. מתחילים 'דרשו ה' בהימצאו'⁶³, ומדלגים 'אשמנו' ו'ויאמר דוד אל גד'. בפיוט 'הורית' נהג הרבי לחזור את כל הפזמון' בין כל בית ובית, וכמובן גם בסיום הפיוט. לאחר

חייב עמי 367 (=סה"ש תשי"ג ח"א עמ' 351) מכ"ק אדמו"ר מהור"י"צ בשם הצמח צדק, לפי שיעוד כאן (עד ר"ה) – מצות אמירה, ומכאן ואילך – מצות עשיה".

63) למרות שמרשימה שבספר-המנהגים משמע שיש להתחיל "כי על רחמין", הרי למעשה כשהתפלל לפני התיבה הרה"י ר' שניאור-זלמן דוכמן ע"ה במניין של הרבי התחיל כנ"ל. ואף מצד העניין אין מקום להתחיל בתיבת

61) אג"ק ח"ט עמ' רה (ממטה אפרים סי' תרב סי"ה, קיצור שו"ע סי' קל ס"ד) ומבאר שם שזה נעשה כדי לקיים אח"כ את המצוה מן המובחר.

62) שיעור ה' ומנהג ח"ה ר"ס קנח (ועד"ז בצדיק למלך; ח"ז עמ' 227. התקשרות גיליון קסא עמ' 18). וראה שו"ת יחזה דעת ח"א סי' מה.

63) ספר-המנהגים עמ' 58. והטעם בהתעודות' תשי"ג

הדלקת הנרות לבין הקידוש. ואם אין לה פרי או בגד חדשים – בכל זאת תברך 'שהחינו'. נוהגים להניח פרי חדש לפני המקדש ובעת ברכת 'שהחינו' מסתכל בפרי חדש, או שלוש בגד חדש, ואם אין לו – מכל-מקום יברך 'שהחינו'.

את הפרי החדש אוכלים קודם נטילת ידיים לסעודה. בליובאוויטש נהגו, וכן הקפידו רבותינו נשיאינו, לאכול כזית ולברך ברכה אחרונה (רק על הפרי ולא על היין).
דברים הנאכלים לסימן טוב, הם רק בלילה הראשון.

יום ב' דראש-השנה:

טבילה במקווה. אין טועמים קודם התקיעות. התוקע ילמד את המאמר (כנ"ל אתמול).

תפילת שחרית. בחזרת הש"ץ בשחרית, אחרי פיוט "אתה הוא אלוקינו", אומרים "תעיר ותריע" "מלך מלמט", "מלך זכור... נורא וקדוש". "שמו מפארים... שומרי... שפרו... שבטי... שבותנו... שבה מגדול... כל יושבי... קדוש". "אדר והוד (כל החרוזים בסדר הא"ב)... הללוהו בתקע שופר, כל יושבי... קדוש". "אדון אם מעשים... הן לא יאמין... קדוש", וממשיכים "ובכן יהי בישרון מלך", מלך עליון...⁵⁷

רבותינו נשיאינו נהגו להזכיר נשמות בלחש ביום השני⁵⁸, אחר קריאת התורה לפני התקיעות.

סדר תקיעות, תפילת מוסף, סיום התפילה,

קידוש וסעודת יום-טוב – כדאמתול. תפילת מנחה. סיום החג: לשון כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "ואני בהצעת, אשר גם כל אחד ואחד ינהוג כן, לחבר שעות דראש-השנה והתחלת מוצאי ראש-השנה בלימוד החסידות, ובשביל אשר סללו לנו נשיאינו – יומשך גם לנו בכל עניינינו אור החסידות עד למטה מטה". כ"ק אדמו"ר בעצמו (החל משנת תשי"ב) נטל ידיו לסעודה הוא והקהל בכל ראש-השנה לעת ערב, במשך ההתוועדות הורה לנגן ניגונים מכל הנשיאים, ואמר מאמר דא"ח נוסף לשיחות וכו', ובו הזכיר מדברי כל הנשיאים (והחל משנת תשר"מ גם מדברי האריז"ל)⁵⁹. מוצאי החג:

* "ידוע אשר בלילה – החל מצאת-הכוכבים עד אחרי חצות לילה – אין אומרים תהילים (ובכלל זה – שיעור תהילים החודשי)... לבד מראש-השנה, עשרת-ימי-תשובה, יום-הכיפורים והושענא-רבה"⁶⁰.

* סעודות: ישנו מאמר של אדמו"ר הזקן: "להבין עניין אכילת הרבש עם המוציא בראש-השנה עד אחר הושענא רבא, והעיר על זה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "צריך עיון אם הכוונה רק לסעודות שבת ויום-טוב... וסעודות ערב יום-הכיפורים ומוצאי יום-הכיפורים, או גם בימי השבוע.

* בקריאת-שמע על המיטה הערב, לכאורה יש לומר תחנון גם לפני חצות הלילה"⁶¹.

57 'יאוצרי עמי צח. אגב, מסיבה טכנית (כתוצאה ממה שהורגלו שהן הציבור והן הש"ץ אומרים הכל), מורגל בקהילות האשכנזיות (וגם בין אייטש) באמירת הפיוטים, לקשר את חצו השני של כל חרוז עם חצו הראשון של חרוז הבא, וזאת כמובן בניגוד למשמעות הפיוט (ועי' בזה בקובץ בית אהרן וישראל גיליון קט, עמ' קל"ט), וק"ו בפיוט זה האחרון, שיש להזיהר שלא לבוא לידי חירוף חיו באמירת: 'ילעדי עד – מלך אבינו'.
58 התוועדות תשמי"ג ח"א עמ' 56, ומסיים שאינה הוראה לרבים, אלא כל אחד יחליט בעצמו כיצד להתנהג בזה, עיי'. וכיוון שאומרים זאת בלחש, לא נהגו אלה שיש בווייט (רק) מפני שהוא אסור חג.

המלכת ה' על בחינת "ישראל" ו"בחינת "הארץ" שבכל אחד ואחד

ראש-השנה שבכל שנה מזכיר לנו את ראש-השנה הראשון לבריאה, שבו המליך אדם הראשון את הקב"ה למלך על כל הבריאה כולה □ זוהי אפוא השליחות המוטלת על כל אחד ואחת – אנשים ונשים ובהגשה מיוחדת גם, מן – לחדש ולחוק את ההכרה של העולם במלכות הקב"ה □ מכתב כללי לראש-השנה מכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

– תרגום מאידיש –

ב"ה. ג' סליחות, יום שהוכפל בו כי טוב, ה'תשמ"ו ברוקלין, נ.י.
אל בני ובנות ישראל בכל מקום שהם ה' עליהם יחיו שלום וברכה!

בהמשך למכתב מיום ח"י אלול, ובעמדנו עתה קרובים יותר לראש-השנה, בעיצומם של ימי הסליחות, וביום השלישי שהוכפל בו כי טוב, אשר כל זה מדגיש עוד יותר את הציווי "להעלות בקודש" – ראוי להתעמק יותר בנקודות שנידונו במכתב הקודם*, וכן בנקודות שנידונו כאן להלן ובהקשר אליהן, זאת לאחר ההקדמה הבאה:
במכתב הקודם התעכבנו על כך שראש-השנה הוא "זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום ראשון" (שראש-השנה הוא היום שבו החל העולם להתקיים, והיום שבו מזכירים את היום הראשון למעשה

ג' סליחות: ראה רשימה למאמר ג' סליחות 'התרגום-ה'תש"ה' (נרפסה בסה"מ ה'תש"ה עמ' 225-226). וראה לקו"ש ח"י עמ' 348.
יום שהוכפל בו כי טוב: פרשי' בראשית א.ו.ז. וראה לקו"ש חכ"ד עמ' 632 הערה ד"ה יום שלישי שהוכפל בו כי טוב.
ימי הסליחות: ראה לקו"ש ש עמ' 616 הערות ד"ה "ימי הסליחות" הא' והב'. ובאורה ניצבים עמ' אקצו: והם ("ג מדה"ר) מאירים בימי הסליחות שאו הוא זמן ועת רצון למעלה. וראה לקו"ש חכ"ט עמ' 521 הערה ד"ה אין די לעצטע טעג פאר ר"ה.
הציווי להעלות בקודש: ברכות כח.א. וש"נ. ירושלמי בכורים פ"ג ה"ג.
זה היום תחילת מעשיך: תפילת מוסף דר"ה, מר"ה כז.א.

⁶⁰ נדפס בגיליון הקודם. המויל.

בראשית), ולפיכך ראש-השנה הוא היום של "הכתרת המלך" – בורא העולם, בהתאם לציור ובקשת הקב"ה אל בני ישראל: "שתמליכוני עליכם", כ"מלך ישראל וגואלו" וכ"מלך על כל הארץ".

ודבר זה בא לידי ביטוי מיד בראש-השנה הראשון, היום שבו נברא אדם הראשון, שעמד מיד והכניס את כל הבריאה יחד אתו אל תחת מרות ושלטון הקב"ה, באמצעות הקריאה "בואו נשתחוה ונכרעה, נברכה לפני ה' עושנו", בכך הוכר בורא העולם בפועל על-ידי כ"ה הבריאה כמלך שלה.

– מזכיר לנו, אפוא, ראש-השנה, מדי שנה, שזו היא השליחות, והמצווה של כל היהודים בכל הזמנים והמקומות בהם הם נמצאים: לחדש ולחזק את ה"נשתחוה ונכרעה, נברכה לפני ה' עושנו", וכן להשפיע – על-ידי כך שמהווים דוגמא חיה וכן על-ידי דיבור לבכי ורציני – על כל הסביבה בכיוון האמור, עד אשר – כפי שאנו אומרים בראש-השנה בבקשותינו אל הקב"ה "ויידע כל פעול כי אתה פעלתו", כו', שכל נברא, כל חי וכל אדם יידע ויבינו ויאמרו-יסבירו: "ה' אלוקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה".

* * *

זו שליחות ומצווה על כ"ה היהודים, אנשים, נשים וטף, כולל ילדים שלפני גיל המצוות. יתר על כן: תכופות אנו רואים אפילו בחיים היום-יומיים, כי מעשה, דיבור, או הנהגה של ילד, הנעשים כרגיל בתמימות טבעית של ילד, עושים רושם רב ומשפיעים על מבוגרים, ואף – על הנהגתם.

יתר על כן, כפי שהתורה, תורת חיים, מסבירה, יש למעשי הקטנים והקטנות תוקף בהלכה, וממילא גם בהליכות עולם, במציאות המוחשית של ענייני העולם.

והרי ידוע מאמר חכמינו ז"ל "אין העולם מתקיים אלא בשביל הכל (– לימוד התורה) תינוקות של בית רבן".

האמור קשור גם עם ראש-השנה, יום הדין (גם) של מדינות ושל אנשים בפרט. כמוזכר במכתב

יאמר את הברכה המיוחדת כנוסח שבסידור. ואם נזכר אחר שאמר תיבה זו, אינו חוזר. נוהגים שלא לישון בראש-השנה ביום, והיושב בטל הרי זה כישן.

אסור להכין מהיום למחר⁵⁵. הנחלב והגולד היום אסור עד מוצאי החג.

תפילת מנחה.

תשליך:

אחר תפילת מנחה, לפני השקיעה, הולכים מחוץ לעיר אל באר המים או מעיין⁵⁶, ואומרים 'סדר תשליך', ואחר כך מנערים שולי הטלית קטן. אם כבר שקעה החמה, ניתן לומר תשליך עד הלילה. מי שלא הלך לתשליך בראש-השנה, יכול ללכת בי"ג מידות⁵⁷.

יום רביעי,

ב' בתשרי – ב' של ראש-השנה

ליל ב' דראש-השנה:

ערבית. לפני תפילת ערבית אומרים תהילים.

זמן הדלקת נרות הערב – רק בלילה, לאחר צאת הכוכבים, מאש הדלוקה לפני ראש-השנה. מברכים (לאחר ההדלקה): "להדליק נר של יום הזיכרון", ו'שהחיינו'.

בעת הדלקת הנרות נוהגים להניח לפני המברכת פרי חדש ובעת ברכת 'שהחיינו' מסתכלת בו, ותדליק את הנרות סמוך לקידוש ממש. אם היא לובשת לראשונה בגד חדש, אינה צריכה פרי חדש ואז יכולה להפסיק בין

הציבור לומר את כל הפסוקים [וכיוון ש'עלינו' הוא חלק מהתפילה, על הש"ץ לאומרו כולו בקול], ולא למהר ולהתחיל מיד "אוחילה לא-ל".

נשיאת כפיים⁵² בראש-השנה – כבכל יום-טוב – ואין אומרים "ותערב".

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב היה לומד כל שיעוריו הקבועים (גם בנגלה) גם בראש-השנה וביום-הכיפורים⁵³.

אחרי התפילה ואמירת תהילים תוקעים שלושים קולות כדי לערבב את השטן⁵⁴. ותקיעות אלה אינן לעיכובא, שהרי כבר יצאו ידי חובתם.

"ומתר לומר לקטן שיתקע כדי שיתלמד, בין שהגיע לחינוך בין שלא הגיע לחינוך, ומותר לו לתקוע כל היום... לפי שמצווה על הגדולים ללמד את הקטנים ולחנכם במצוות".

התוקע בעבור נשים לא יברך להן, אלא יברכו הן לעצמן.

במשך ימי ראש-השנה, משתדלים (על-פי הוראת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו) לזכות רבים מאחינו בני ישראל בשמיעת קול שופר, דהיינו לברך ולתקוע להם סדר התקיעות דמיושב כהלכתו, ובמיוחד חיילים ושוטרים, והנמצאים במושבי-זקנים, בתי-דפואה ובתי-הסוהר.

קידוש. "תקעו... לאלוקי יעקב", סברי מרנן, וברכת הגפן (בלבד).

סעודת היום. השוכח 'יעלה ויבוא' בברכת המזון ביום ראש-השנה, אם נזכר קודם שהתחיל תיבת 'ברוך' של 'הטוב והמיטיב',

52) משויע אדמוה"י סי' קכח סנייח מוכח, שגם המתפלל במניין שאין מנגנים, אומר ירבישע, עיי"ש.

53) ורשימות' יד עמ' 28. ולכאורה צ"ל היום גם חלק מהפסוקים בפרק של כאו"א בתהילים עם רש"י, כמנהגנו בכל ר"ח. ואף שנמנעים להזכיר ר"ח בראש-השנה, כפסק בשו"ע אדמוה"י סי' תקצ"א ס"ו, הרי אין לימוד זה דבר חשוב לכל נפש כמו אמירת ברכי-נפשי וכיו"ב, שהרי כל אחד לומד פסוק אחר מחבירו.

54) השברים-תרועה' דתקיעות אלו תוקעים בנשימה אחת, כמו בתקיעות דמיושב (כך תקעו באוטובוצ' אצל כ"ק

אדמו"ר מהור"י"צ נ"ע וכן אצל הרב, שבת-המועדים עמ' 30 בשם התוקע דמעומד אצל הרבי הרמ"ח ר' יוסף-מנחם מענדל טננבוים).

55) גם כשחל בחול, ובכל יו"ט, אסור להכין ליו"ט שני – שו"ע אדמוה"י סו"ס תצ"ח וס"ו תקי"ג.

56) במקום שיש דגים – משתדלים לראותם. כשאין באר וכדומה, עדיף לדחות אמירת תשליך ליו"ט ממות, כדלהלן. אולם אם לא נראה שייגיע לבאר וכד' בעשיית, או כשהיבבים להיות בראש-השנה בתשליך ללא באר – ראה ביכפר חב"ד' גיליון 536 עמ' 14 הוראת הרבי להר"ח ר' יעקב-יהודה הכ"ט ע"ה שבליט בריה די אפילו בברז פתוח.

אחרי התקיעות אומרים – גם הקהל – "ובכן, יהי רצון מלפניך...".⁴⁹

האומר את הפסוקים קודם התקיעות מגן גם-כן את שלושת הפסוקים שלאחר התקיעות: "אשרי העם", "בשמך יגילון", "כי תפארת" [הקהל עונה אחריו פסוק בפסוק]. ואחר-כך אומר כל הקהל יחדיו: "אשרי יושבי ביתך". יהללו.

תפילת מוסף:

הש"ץ של מוסף אומר (רק הוא ולא הקהל): "הנני העני...". ו"רדתי ה'...".⁴⁹ (הפסוקים – בקול רם). חצי קדיש. תפילת מוסף.

מכנינים מגבות וכדומה להפסיק בין פני המשתחוים ב'עלינו' לבין הקרקע.

תוקעים הן בלחש והן בחזרת הש"ץ. בתפילת לחש, כשמגיעים המתפללים לסיום הברכות ששם יש לתקוע, הש"ץ או התוקע טופח בידו על השולחן כדי לסמן לציבור שעומדים לתקוע. למנהגנו, אין מקרין כלל בתקיעות מעומד, לא בלחש, לא בחזרת הש"ץ, ולא בתקיעות שאחר-כך.

המתפלל מוסף ביחידות אינו תוקע בברכות מוסף. ואפילו אם יש מי שיתקע לו, אינו מפסיק לשמוע את התקיעות, שלא תיקנו זאת

ועוון, אלא געוגעים פנימיים. וי"א דהיינו ציור פני הרבי – יאוצר מנהג חבידי עמי קדש, ענייני, וי"ש.

49) בקונטרס לימוד החסידות עמ' 11 נאמר: "על פי הנהגות הקבלה, הנה אחר התקיעות צריך הבעל תוקע לילך למקומו, לשבת ולשאת פניו אל העם, והם יסתכלו בו, אך הרבי הדגיש שאי"ז ממנהגי חבדי אלא סתם מנהג ישראל – מענה להרחי"ח רי דוד ש"י קרץ מעפולה, ועדי"ז בהמלך במסיביו ח"א עמי קדש, יאוצר עמי קדש. [ונוהגין בזה בפועל, כולל רבותינו נשיאנו והרבי עצמו (והמלך במסיביו ח"ב עמי קצא), עיד אכילת יקרעכין שנוכח בספר המנהגים רק בקשר לערב יוה"כ, עמ' 58, כיוון שע"ז ניתן טעם במאמר של אדמו"ר, ואילו אכילתן בפורים ובהור"ר נוכח רק בהערה שם ולא במנהגי סוכות ופורים, ואעפ"כ נוהגין בהם גם בימים הללו כמנהג ישראל שגם נשיאי וחסידיו חבידי נכללים בו, כמובן ופשוט].

וראה הלשון בשיערי המועדים ר"ה סי' ס, משיחות קודש תשנ"ב ח"א עמ' 19, בלתי מוגה (ובהיותו עדיין ח"א עמ' 27 יש שינויים). יוכסם שהדן בפשטות הוא שצריכים

אלא בציבור.

בסוף הפיוט "אופד מאז" צ"ל: "להעביר בשבט (ב' דגושה בפתח). בפיוט "נעלה שופר" בסופו, צ"ל "תחזק מגן" (ת' דגושה בפתח ח' בחטף-פתח). בפיוט "אם לא למענו", צ"ל "למענו" (ע' בחטף-פתח), "וכעס" (ו' בקמץ).

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה עומד באמירת "ונתנה תוקף"⁵⁰.

הש"ץ והקהל⁵¹ כורעים ב'עלינו', ככתוב במחזור.

מנהג הרבי: ל'עלינו' עמד וכרע עם הש"ץ (לא רק ב'להבל ולריק'). לנפילת כורעים אין נופלים על היר, אלא נוגעים בראש בקרקע, אצבעות הידיים קפוצות והבוהן אינה כפופה לתוכן. אין נוהגים לפרוש מטפחת וכדומה על רצפת קרשים.

אסור לש"ץ לעקור ממקומו בעת התפילה, ולכן יעמוד קצת רחוק מן התיבה כדי שיוכל לכרוע ולהשתחוות, והעומדים לידו עוזרים לו לקום.

פסוקי "אתה הראת" אומר הקהל (בלבד) בשעה שהש"ץ מסיים "הוא אלוקינו אין עוד", ולכן על הש"ץ להאריך מעט בזה כדי שישפיק

להסתכל בפני התוקע (כמו שהוא צריך להסתכל בפני הציבור), אשר, הסתכלות מורה על ראייה פנימית ("אריינקוקן") שלמעלה מסתם ראייה, אפילו ראייה דחממה...".

49) יש נוהגין שהש"ץ אומר את התיבות "הנני... ממעשי, יונא... אהבו" בלחש, וצ"ב מנהגנו בזה.

50) סדר האמירה חזן וקהל, כרגיל בין אנשי החזן מתחיל בקול, והקהל אומר את שני הקטעים הראשונים – עדי"ז יומי ירום" (דלא כמנהג העולם שמתחילים קטע שני בפ"ע). החזן חוזר בקול מ"כבברתי, עד שם. אח"כ אומר הקהל בקול רם "ותשובה... הגיירה" והחזן חוזר זאת בקול רם, והקהל אומר: "כי כשמך... וכחלום יעוף", והחזן חוזר מ"אמת... ואילך עד "כחלום יעוף", ואז אומר הקהל בקול רם "ואתה... וקיים" והחזן חוזר זאת בקול רם, הקהל אומר "אין קצבה" עד גמירא, והחזן מסיים זאת בקול ומתחיל "כתרי".

51) גיילים שהנשים אינן כורעות, ואולי משום צניעות. (וראה בשו"ת תשובות והנהגות ח"ב או"ח סי' ער).

הקודם, שכן בהתאם להרגשה (של הרמב"ם) שהארם צריך תמיד לראות את עצמו, ואת העולם כולו, כשקול (מחצה על מחצה), ותוספת של דבר טוב אחד מכריעה לכף זכות – מתייחס הדבר גם לילד.

עניין זה יש לו קשר גם עם מנהג ישראל תורה לעשות מאמצים גדולים ביותר, שכל ילד יהיה בימי ראש-השנה משך זמן מסויים בבית-הכנסת וישתתף, בהתאם לגילו, בתפילות וברכות, ישמע תקיעת שופר, יענה "אמן" ו"אמן, יהא שמיא רבא", והילדים עושים זאת בשמחה, בתמימות ובהתלהבות, עד שהדבר משפיע גם על מבוגרים בתוספת בדרגתם בעבודת ה' בקבלת עול, באהבה וביראה, עד שזה יבוא לידי פועל באופן מושלם יותר של "תמליכוני עליכם" ו"מלך על כל הארץ" –

ופעמים באה ההכרעה הסופית הנ"ל על-ידי מעשה זה.

* * *

ציוני פעמים רבות שכל המתרחש ב"עולם גדול" – משתקף ב"עולם קטן – זה האדם. – וכן גם בעניין של "שתמליכוני עליכם", שיש בו שתי נקודות – "מלך ישראל" ו"מלך על כל הארץ" – הרי הן מצויות גם בעבודתו הרוחנית של כל יהודי בפרט: – בחלק העבודה היום-יומית של "ישראל שבישראל" ובחלק העבודה היום-יומית של "ישראל – בכל הארץ".

במלים פשוטות: בחלק החיים שהוא כולו קודש – לימוד התורה, עבודת התפילה וקיום המצוות של מלך ישראל – וגם בחלק החיים הנקרא "חול", באכילה, שתייה, שינה וכו', אשר לפי ההוראות ונתינת הכוח של התורה הרי גם אלה המכונים "ענייני חול" הם בכלל הצינוי: "בכף דרכיך דעה", ציוני ונתינת כוח לקיים זאת על כל יהודי, כולל גם ילדים, תחילה כחובת החינוך ומאוחר יותר במלוא המידה, ועוד יותר באשר למבוגרים שהם לעת עתה בגדר "מתחילים" ("ילדים") – בגלל סיבות משונות – בלימוד התורה וקיום מצוותיה בשלימות.

* * *

ידוע הכלל של "כל הגבוה ביותר – יורד למטה (וחש את הנמצא למטה) ביותר". וכפי הדוגמא המובאת: דווקא החכם המושלם היודע את השלימות האמיתית של החכמה – יש לו תחושת

ר"ה פ"ג ה"ג בתחילתה. ויק"ר פכ"ט א. ועוד: ועל המדינות בו יאמר כו', ובריות בו יפקרו כו'. הדגשה (ש"ך הרמב"ם): הל' תשובה פ"ג ה"ד, מקידושין מ, סע"א ואילך.

מנהג ישראל תורה היא: ראה תוד"ה נפסל (מנחות, כב), ושם: מנהג אבותינו תורה היא. ועד"ז במהרי"ל הובא ברמ"א שו"ע יו"ד סע"ו ס"ד. ובמנהגים ישנים מדורא עמ' 153: והמנהג תורה היא. וראה ירושלמי פסחים פ"ד ה"א.

יענה אמן ואמן יהא שמאי רבא: להעיר, אשר הבעש"ט קודם שנתגלה היה עוזר – באהעלפער – למלמד תשב"ד ואומר עמהם אמן, אמן יהש"ר וכו' (ספר השיחות ה'תש"א עמ' 156. ובכ"מ).

עולם קטן זה האדם: תנחומא פקודי ג. תקו"ז ת"ס קרוב לתחלתו (קב, קא, א). וראה אדר"ס פ"ל א. חז"א קלד, ב. סה"מ תרכ"ו עמ' קכו.

כאכילה, שתייה שינה וכו': ראה רמב"ם הל' דעות רפ"ה. וראה לקו"ש ח"ט עמ' 594. חכ"ד עמ' 622-632. ועוד.

ההוראות ונתינת כוח: דאינו מבקש לפי כוחו אלא לפי כוחו – במדבר פ"ב ב, ג. בכ"ך דרכיך דעה: משלי ג, (וראה ברכות טג, א). רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע או"ח סול"א. שו"ע אדה"ו או"ח סקנ"ו ס"ב. וראה או"ח לה"מ (הוצאת קה"ת) עה"ב ד"ה עור נראה (בהוצאת קה"ת תש"מ ואילך – סדנ"ב).

ידוע הכפ"ץ ש"ך "ב"ך הגבוה: לקו"ת אמור לד, ג. לט, ג. ועוד. שערי-אורה שער הפורים ד"ה יביאו לבוש מלכות פ"ב. שם פ"ב ואילך.

הרגש עמוקה ביותר עם זה שאין לו כל מושג בחכמה, והוא "יורד" כדי לעשות את הכל כדי לסייע לו להיות חכם.

דומה לזה, כפי שהוזכר לעיל: שלימותו של האדם הראשון בחיר כל הבריאה – קשורה ותלויה בכך שהוא משפיע גם על הדומם הנחות ביותר שיהיה במצב של "נשתחוה ונכרעה, נברכה לפני ה' עושנו".

ובנקודה של מכתבנו: כאשר תינוק של בית רבן מגיע לבית-הכנסת בערב ראש-השנה, לפנות ערב, ושר יחד עם הציבור "מוזמור לדוד" ו"לכה דודי" וכו', מגיע הבל פיו אל הקב"ה ומביא לירי כך שהקב"ה מקבל את ההכתרה ונעשה – בפועל ובגלוי: מלך ישראל ומלך על כל הארץ.

* * *

הקב"ה אומר "כי נער ישראל ואובהו", יש להקב"ה חיבה מיוחדת לבני ישראל בגלל התמימות הפנימית של כל יודי וכל היהודים, הנובעת מן הציווי האלוקי וההבטחה: "תמים תהיה עם ה' אלוך". תמימות זו מעוררת ומגלה אהבה עמוקה יותר ואהבה גלויה של היהודים אל הקב"ה (אשר "תמים פעלו") ושל הקב"ה ליהודים ושל יהודים ליהודים, ושל יהודים "לתורת ה' תמימה", וכאשר העניין של "שתמליכוני עליכם" (כפי שהוסבר לעיל ובמכתב הקודם) מתבצע בפועל ובאופן גלוי במחשבה ובדיבור ובמעשה, מחיש הרבר את הגשמת הבקשה הפנימית ביום הסגולה של הכתרת המלך "מלוך על העולם כולו בכבודך", עד לאופן של "ויידע כל פעול כי אתה פעלתו כו' –

– בגאולה האמיתית והשלימה ממש, כשיקויים היעוד "לשכון כבוד בארצנו", גאולה (גם) בשביל ושל כל העולם, כאשר העולם כולו יכיר כי הבורא הוא מלך על כל הארץ.

ככבוד ובכרחה להצלחה בכל האמור
ולכתיבה ולחתימה טובה
לשנה טובה ומתוקה
בגשמיות וברוחניות גם יחד

(חתימת יד קדשו)

תינוק של בית רבן... מביא לירי כך: מעלת תפילתם – ראה אסתר פ"ט ד. נערב ראש-השנה, לפנות ערב... מוזמור לדוד" "לכה דודי": כי בשנה זו [תשמ"ז] חל יום א' דר"ה בשבת. ועד"ז כשחל ר"ה בימי השבוע בראשית התפילות אז. הקב"ה אומר: הושע יא, א. וראה ד"ה כי נער ישראל תרס"ו (נדפס בהמשך תרס"ו) (הוצאת קה"ת) עמ' תקנו ואילך). וראה גם אוה"ת בשלח עמ' שפכ"שפג. הציווי האלוקי... תמים תהי עם ה' אלוך: שופטים יח, ג. וראה פרש"י עה"פ: התהלך עמו בתמימות כו' ואו תהיה עמו ולחלקו. וברמב"ן עה"פ: וזו מצוות עשה (וראה גם פירושו עה"פ לך-לך יז, א). וראה אוה"ת עה"פ (שופטים עמ' תתמא ואילך). הציווי... וההבטחה: דציונים שבתורה הם (גם) לשון עתיד והבטחה (ראה תו"א ס"פ תשא; אוה"ת לה"מ הוספות ס"ב (וש"ג) – בנוגע ל"ואהבת"). תמים פעלו: האינו לבד, ובאוה"ת שם (עמ' תתמב) מקשר כתוב זה עם הכתוב תמים תהיה, יעוי"ש. תורת ה' תמימה: תהלים יט, ח. הבקשה הפנימית... מלוך: תפלת העמידה דר"ה (ברכת "אלקינו כו' מלוך כו"). לשכון כבוד בארצנו: תהלים פה, יוד. לשנה טובה ומתוקה: ראה סידור הארז"ל וסידור אדה"ז במקומו. וראה לקוטי לוי"ז – אגרות עמ' שיא ואילך.

קריאת התורה.

לאחר חזרת הש"ץ אומרים "אבינו מלכנו" החזן והקהל כולם כאחד, מתחילה ועד סוף. מנגנים ב"אבינו מלכנו, אין לנו מלך...". ב"לוח התיקון" לסידור תורה-אור (תש"א)

נכתב שצריך לומר "זכויות" (ו' בשבא), וכן נתקן בסידורים החדשים ובמחזור דשנת תשמ"ט.

אם יש ברית-מילה בבית-הכנסת, מלים לפני התקיעות.

בפתיחת הארון להוצאת ספר-תורה אומרים שלוש פעמים י"ג מידות, ואחר-כך "ריבנו של עולם", "היו לרצון", ופסוק "ואני תפילתי" – פעם אחת בלבד, ככתוב במחזור השלם.

בתפילת שחרית דשני ימי ראש-השנה קוראים בתורה (חוץ מן המפטיר), בניגון המיוחד לימים הנוראים, וכן גם באמירת 'ויעזר', קריאת העולים לתורה, ברכות התורה, ו'מי שבירך'.

בנוסח 'מי שבירך' אומרים: "בעבור שעלה לתורה ... ולכבוד יום הדין... בזה יום הדין...".

סדר התקיעות: אין נוהגים שגדול העדה אומר דברי כיבושין לפני תקיעת שופר. בעל-תוקע קבוע ימשיך בתפקידו גם אם הוא בשנת האבלות (רח"ל)

לאחר הכנה להתעוררות לתקיעות – בהכנה רבה כל חד לפום שיעורא דיליה, שהיא הכנה רבה לעבודת ה' במשך כל השנה – ואמירת ז' פעמים למנצח, פסוקי 'קר'ע שט"ן⁴⁵, עלה

בנוסח 'מי שבירך' אומרים: "בעבור שעלה לתורה ... ולכבוד יום הדין... בזה יום הדין...".

סדר התקיעות: אין נוהגים שגדול העדה אומר דברי כיבושין לפני תקיעת שופר. בעל-תוקע קבוע ימשיך בתפקידו גם אם הוא בשנת האבלות (רח"ל)

לאחר הכנה להתעוררות לתקיעות – בהכנה רבה כל חד לפום שיעורא דיליה, שהיא הכנה רבה לעבודת ה' במשך כל השנה – ואמירת ז' פעמים למנצח, פסוקי 'קר'ע שט"ן⁴⁵, עלה

בנוסח 'מי שבירך' אומרים: "בעבור שעלה לתורה ... ולכבוד יום הדין... בזה יום הדין...".

סדר התקיעות: אין נוהגים שגדול העדה אומר דברי כיבושין לפני תקיעת שופר. בעל-תוקע קבוע ימשיך בתפקידו גם אם הוא בשנת האבלות (רח"ל)

הוא יחדש עלינו וכו" בקול-רם, וענו אחריו אמן.
 בסוף ברכת-המזון, אומרים "עושה שלום..." (ולא "השלום").

יום א' זראש-השנה:

בימי ראש-השנה טובלים במקווה-טהרה בשחרית קודם התפילה, וכן בכל שבת ויום-טוב.

שחרית. הבריאים אינם טועמים וגם אינם שותים מאומה עד אחר התקיעות וסיום התפילה⁴⁴.

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ היה מצווה לתוקע" ללמוד בימי ראש-השנה בבוקר את המאמר "להביץ עניין תקיעת שופר" הנדפס ב'סידור עם דא"ח" (רמד,ג), ובמחזור הוצאת קה"ת אה"ק תשס"ה. והוסיף הרבי: מובן מעצמו, שזהו נוסף על חיוב ידיעת הלכות שופר כמבואר בפוסקים.

מנהגי-ישראל-תורה, לעשות מאמצים גדולים ביותר, שכל ילד יהיה בימי ראש-השנה משך זמן בבית-הכנסת, וישתתף – בהתאם לגילו – בתפילות ובברכות, ישמע תקיעת שופר, יענה "אמן", ו"אמן, יהא שמיה רבא".

"כל מי שמכוון בעת התחלת 'אדון עולם', כתב ר' יהודה חסיד ורב האי גאון ורב שרירא גאון: ערב אני בדבר, שתפילתו נשמעת, ואין שטן מקטרג על תפילתו, ואין לו שטן ופגע – רע בראש-השנה ויום-הכיפורים בתפילתו, ואיביו נופלין לפניו".

לאמירת 'המלך' ניגש ש"ץ אחר, והוא ה'בעל שחרית'. הש"ץ פותח בנעימה

המקובלת, מסיימה בקריאת 'המלך' בקול רם, וממשיך מיד "יושב... בנעימה, והקהל אינו קורא 'המלך' בקול רם, לא עם הש"ץ ולא אחריו (אבל כל אחד אומר לעצמו את כל הנוסח).

אין נוהגים כמנהג העולם לפתוח את הארון לאמירת "שיר המעלות ממעמקים" בראש-השנה ובעשרת-ימית-שובה, או לאומרו פסוק בפסוק, חזן וקהל.

"ברוך... הבוחר בעמו ישראל באהבה" מסיים הש"ץ בלחש, וכן בכל ימות השנה, כמובן, ומאידך "ברוך... גאל ישראל" מסיים הש"ץ בקול רגיל, וכן בשאר ימות השנה.

בחזרת הש"ץ, כשמגיע הש"ץ ל"וכתוב" ול"ובספר", הציבור אומרם בקול רם ולאחר מכן אומרם הש"ץ, אבל לא ב"זכרנו" וב"מי כמוך".

בחזרת הש"ץ בשחרית, אחרי פיוט "אתה הוא אלוקינו... וקדוש", סוגרים הארון, ואומרים כל הבתים של "תעיר ותריע...", וכל הא"ב של פיוט "אדר והוד". אחרי חרוז "כל יושבי תבל" האחרון, אומרים "ישפוט תבל... והוא באחד", פותחין הארון, וממשיכים 'ה' מלך".

עד כמה שזוכרים, תמיד עמד הרבי בפיוט 'אל-עורך-דין'.

היו שנים שהרבי היה מתרומם משיבתו בסיומי ברכות בחזרת הש"ץ, ומתרומם מסמיכתו על ה'עמוד' באמירת 'וכתוב', 'ובספר'. אך בשנים אחרות היה יושב גם בסיומי ברכות.

בבית-חיינו לא נהגו לעשות הפסקה לפני

ויבוא ולהמשיך על הסדר (ראה כה"ח סי' קפח ט"ק כו, ומשי"כ ביהתקשרותי גיליון תכח עמ' 18 הע' 24, ושי"כ).
 (43) שם עמ' ז, והטעם מובא משדיחמד כיוון שהביה מצווה בשעתה. ולהעיר, שבישיבת תווית בבית-חיינו לא הקפידו שלא לשתות בבוקר ראש-השנה קודם התקיעות, וכן פסק שם המרא-דארתא הגרו"ש דבורקין ע"ה (יכפר חביד' גיליון 733 עמ' 66. גיליון 734 עמ' 74), וצ"ע המקור לזה.

"הרי ראש-השנה מתקרב"...

התחזקות ב'מבצע תורה' לקראת ראש-השנה תפעל חיזוק בכל שאר ה'מבצעים' הרבי מנחה רב חב"די להוציא-לאור חיבור הלכתי על ראש-השנה רב שני מקבל טלפון מהמזכירות בערב ראש-השנה עם תשובה לשאלה ששאל בשבועות

מאת הרב מרדכי-מנשה לאופר

נפתח בקטע ייחודי מתוך שיחה שנשא הרבי במוצאי שבת-קודש פרשת ניצבים תשל"ח (שיחות-קודש תשל"ח, כרך ג, עמ' 470-471):

אינני יודע איזה תוכניות מתכננים – הרי בהנוגע לעניינים שקשורים לגבאים, מכירת מקומות וכו', אינני מתערב, זה תפקידם; אך דבר פשוט הוא שלקריאת-התורה, מפטיר, תקיעות דמיושב יאפשרו לכולם להיכנס בלי הגבלה כלל, הן ביום ראשון של ראש-השנה הן ביום שני של ראש-השנה.

ודבר ברור הוא שכל הנכנסים יעשו זאת מתוך מנוחת הנפש ומנוחת הגוף, ללא כל דחיפות, וללא כל עניינים שהם היפך הסדר דקדושה וגם היפך הבלתי-סדר דקדושה.

נדרש אמנם העניין במרחב י"ה" שמרחב העצמי נמשך למטה, למטה מעשרה טפחים – אבל עניין זה צריך להיות ללא דחיפות, וללא תפיסת מקומו של הזולת כו', שהרי "אין אדם נוגע" בדבר השייך לזולתו ובפרט שישנו מספיק מקום לכל אחד ולכולם, ולכן דבר פשוט הוא שיאפשרו לכולם להיכנס...

ועוד קודם קריאת התורה יהיה אפוא ה"מרחב" כאן למטה, ובאופן ש"משתחוים רווחים" – דבר שימחר וימשך בקרוב ממש את "עשרה ניסים נעשו לאבותינו בבית-המקדש" כולל הנס ד"עומדים צפופים ומשתחוים רווחים" בקרוב ממש בביתא משיח'צדקנו.

הרקע לדברים: כזכור, בליל שמיני-עצרת של תחילת אותה שנה התרחש מאורע הלב אצל הרבי. המזכירים והגבאים שביקשו לשמור על בריאותו של הרבי התכוונו להטיל הגבלות מסויימות בכל הקשור להשתתפות הקהל בתפילות ובתקיעות. בעקבות זאת הביע הרבי, כאמור, את דעתו כי בזמני קריאת-התורה, מפטיר והתקיעות יוכלו הכול להיכנס ללא כל הגבלות.

להתכוון ל'מבצעי' תשרי

"יש לדאוג לכך שבראש-השנה יתקעו בשופר בכל המקומות שהרי 'מצוות היום בשופר'..." הוזכר הרבי בח"י באלול תשל"ח (שיחות-קודש תשל"ח, כרך ג, עמ' ג' 418 ד-418).

והזר על כך שוב במוצאי שבת פרשת ניצבים (שם, עמ' 470): "ובפרט בנוגע למבצעים הקשורים בחודש תשרי – החל מהמבצע הקשור בראש-השנה, לדאוג שכל אחד ואחת מישראל ישמע תקיעת-שופר, דבר שיהיה הכנה קרובה ל'תקע בשופר גדול לחרותנו'... 'והיה ביום ההוא ייתקע בשופר גדול', בקרוב ממש, בביתא משיח'צדקנו".

בח"י באלול (שם) המשיך הרבי וציין גם "ועל-דרך זה בנוגע ליום-הקדוש, בנוגע לכל העניינים הדרושים ליום זה, ועל-דרך זה ד'

מינים לזמן הסוכות 'זמן שמחתנו'... והוסיף שיש להבטיח מראש פעילות מסודרת באופן של 'תשועה ברוב יועץ' כך שהפעילות תקיף את כל בני ישראל בכל מקום שהם.

תלמוד-תורה כנגד כולם

בהתוועדות ח"י באלול תשל"ה (שיחות-קודש תשל"ח, כרך ג, עמ' 418ג), כשהרבי ביקש להזכיר את המבצעים, הרי תיכף להזכרת "מבצע תורה", אמר:

ובנוגע לחודש תשרי ישנם ריבוי הלכות הצריכות הן בנוגע לראש-השנה, ליום-הכיפורים, ולעשרת-ימית-שובה. ולאחר מכן – בנוגע לימי הסוכות, שמיני-עצרת ושמחת-תורה, כדי שיוכלו לקיים את כל אותן הלכות העומדות על הפרק – יש צורך לזמן משך זמן לפני-זה... ועל-אחת-כמה-זכמה אם ישנו יהודי אחד בודד שלא ידוע לו כלל מכל זה – הרי בהתאם לכלל שכל יהודי הינו "עולם מלא" מובנת גודל ההשתדלות הנדרשת בענין "מבצע תורה"... שיהיה במעשה בפועל, כולל במצוות שהזמן גרמא: שבת, ראש-השנה, יום-הכיפורים, סוכות, שמיני-עצרת ושמחת-תורה וכיוצא בזה, דרושה השתדלות יתירה ומיוחדת בנוגע ל"מבצע תורה" ובדרך ממילא יתווסף כבר גם בשאר המבצעים...

"עשה חיבור על מועדים!"

בשנת תשמ"ח יצא-לאור הספר 'הליכות עולם – ראש-השנה', הכולל את דיני ומנהגי ימי חודש אלול וראש-השנה עפ"י מקורות חז"ל, פוסקים ראשונים ואחרונים עד פוסקי זמננו. המחבר, הרב זאב-דוב סלונים רב מרכז העיר ירושלים וחבר בית-דין רבני חב"ד, מציג בראש הספר את ברכת הרבי וזה לשונה: "ויוציאו לאור בשעה טובה ומוצלחת מתוך הרחבה... להצלחה בכל הג"ל ולבשורות טובות".

הספר מעוטר בהסכמות של גדולי ישראל. בהערות המחבר לאחד מהם (בעמ' יב) מספר המחבר: זכיתי לקבל (כ' שבט תשמ"ח) מכתב

קודש מכ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש, וממשמעות דבריו הק' – בין השאר – נראה שחוות-דעת-קודשו בעניין זה דלא כמו שכתב כבוד תורתו בפנים [= הכותב הנכבד שליט"א ביקש לערער על מקורו הטהור של מנהג אמירת "לדוד ה' אורי" מראש-חודש אלול עד הושענא-רבה].

אבל הסוד הגדול שמאחורי הספר הוא שהרבי בחר את נושא הספר. ומעשה שהיה כך היה:

הרב סלונים ביקש לערוך חיבור על דיני אבלות, מפני שהוא ראה זאת כצורך הציבור. כשהוא הציע את הרעיון לפני הרבי, הגיב הרבי ('כפר חב"ד', גיליון 749, עמ' 25): "כיי אונז מאכט מען נישט חיבורים אויף אבלות; מאך א חיבור אויף מועדים וימי שמחה" [=אצלנו אין עושים חיבורים על אבלות; עשה חיבור על מועדים וימי שמחה].

הדברים נאמרו ב'יחידות' שהתקיימה לאחר חג השבועות. כשהרב סלונים המשיך ושאל את הרבי על איזה מועד עליו לערוך חיבור, היה המענה: "הרי ראש-השנה מתקרב, תעשה חיבור על ראש-השנה..."

בהמשך אמר הרבי: "קיבלתי לאחרונה ספר מרב חשוב מארץ-ישראל וזה מצא חן בעיני, כי הספר שווה לכל נפש. זה מה שאני מצפה ממך".

ואכן, ספר הליכות-עולם נחלק לחמישה מדורים, כך שכל אחד מהציבור יכול ללמוד את הלכות החג לפי רמתו הוא. עם הדפסת הכרך הראשון עוררו הרבי להמשיך והוסיף:

והזריזות תשובת וזכות הרבים מסייעתו.

וכעבור זמן יצא כרך נוסף. כשדיווח הרב סלונים על הצלחת ההפצה, ענה הרבי:

אזעה"צ והזמ"ג [=אזכיר על הציון והזמן גרמא], יומא קא גרים (אפילו בשוק וכיו).

הנרות, לא יברכנה שוב בקידוש. "מצווה לאכול ולשתות ולשמוח בראש-השנה. אמנם לא יאכלו כל שובעם, למען לא יקילו ראשם ותהא יראת ה' על פניהם".

בכל סעודות ראש-השנה טובלים פרוסת המוציא בדבש, אבל מניחים מלח על השולחן. בהתוועדויות דראש-השנה היה הרבי טובל חתיכה אחת בדבש, ושלאחריה במלח.

טבילת פרוסת 'המוציא' בדבש, וכן טבילת התפוח בדבש – שלוש פעמים.

בתחילת הסעודה של לילה זה, לאחר הטעיה³⁸ מפרוסת המוציא, אוכלים תפוח מתוק בדבש – כך: נוטל התפוח בימינו³⁹, מברך עליו 'בורא פרי העץ' [חותכו וטובלו בדבש], ואחר הברכה קודם האכילה⁴⁰ אומר: "יהי-רצון מלפניך (ללא ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו)" שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה".

גם אם יש על השולחן תמרים או רימונים, שהם משבעת המינים, הורה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לברך 'בורא פרי העץ' על התפוח דווקא. ההנהגה בפועל וההוראה לרבים – לכוון בברכת 'העץ' לפטור גם את רסק התפוחים

שאוכלים בקינוח הסעודה⁴¹. בהמשך לזה, "אוכלים רימון" וראש איל" (למעשה – ראש דג. וצריך לבדקו בעוד-מועד מתולעים), אבל אין אומרים 'הי רצון' כי אם על התפוח (יש לשים לב שאכילת הרימון היא בלילה הראשון, ולכן אין להשתמש בו ל'פרי חדש' בלילה השני, אלא להשיג פרי אחר).

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ לא נהג לומר 'לחיים' בסעודות ראש-השנה.

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ לא הניח לשיר ניגון בסעודות ראש-השנה, גם לא ביום השני.

מי ששכח לומר 'יעלה ויבוא' בברכת המזון, ונזכר קודם שהתחיל 'הטוב והמטיב' – אומר "ברוך... אשר נתן ימים טובים... את יום הזיכרון הזה, ברוך... מקדש ישראל ויום הזיכרון. בלילי ראש-השנה אם התחיל ברכת 'הטוב והמטיב', ואפילו תיבת 'ברוך' בלבד – חוזר לראש⁴².

לפני 'הרחמן' של ראש-השנה אומרים 'הרחמן' של יום-טוב.

בברכת-המזון דראש-השנה, כשהיה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו המזמן, היה אומר: 'הרחמן

שבקידוש (המלך במסיבו ח"א עמ' עה. וכנראה לא היתה זו הנהגה קבועה). מי שרצה לברך שהחיינו על הרימון וכיו"ב בנפרד, ייזהר שלא יהיה הפרי בפני המקדש בשעת הקידוש. כמובן, אשה שכוונה בשהחיינו הדלקת-נרות על הפרי, והפרי היה או לפניה, או כל מי שמעמק קידוש וכיוון לצאת בשהחיינו דקידוש על הפרי (אפילו אם המקדש לא כיוון להוציאו על הפרי אלא על היום בלבד) – יצא, ואינו מברך שהחיינו באכילת הרימון.

41) יליע אם הכוונה לכל המינים שזכרו בגמי ובטושו"ע סי' תקפ"ג, כמיש בלוח כולל-חב"ד, וכן "כל אנשי מדינה ומדינה כלשונם" (ש"י"ע אדמוה"ו ר"ס זה), או שהכוונה רק למינים אלו. ויש לברר אם אכל הרבי תמרים וכיו' (לא מצאתי עיני ביומנים, ולפי הפירוט דליל ב' וכו' יש לשער שהיו מזכירים זאת. כנראה אכל ראש דג, ואולי הוגש "צימס" (=גור ממותק בדבש, שנהוג לאוכלו לסמון טוב מפני ששמו באדיש "מערה"ן מורה על ריבוי) עם אחת המנות.

אכילת ראש אחר במקום ראש איל, מקורה בש"י"ע אדמוה"ו שם סי"ה, מהמג"א.

42) סידור אדמוה"ו. ואם כבר אמר שם ה' שבברכת יבונה ירושלים, י"א שעדף לסיים "למדני חוקיך", לומר "יעלה

בקידוש" (ספר המנהגים עמ' 60. ויש לעיין האם ניסוח זה בלשון זכר מותר במקום לאיש המדליק לברך זאת בהדלקה, בניגוד להאמור בפנים).

38) ראה ש"י"ע אדמוה"ו סי' רעד סי"ג וסי' קסז סי"ד וסכ"ב. אולם אם עלול מסיבה כלשהי לצאת מהחדר, חייב לאכול תחילה כית, כמבואר בסי' קעח סי"ג, אלא אם נשאר שם עכ"פ אחד מהמטובים, שם סי"ב.

39) ש"י"ע אדמוה"ו סי' רו סי"ח וסדר ברה"י פי"ט סי"ד. ע"פ הנפקק בש"י"ע שם סי"ג, הפרי צ"ל שלם בשעת הברכה, וחותרו אח"כ לפני טבילתו בדבש (וע"ע יאוצרי עמ' עח).

40) מנהג ההוראה לרבים דכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע, דלא כנפקק בש"י"ע אדמוה"ו סי' תקפ"ג סי"ג. הטעם נתבאר בארוכה במכתבו של הרבי הנדפס בסי' המנהגים עמ' 104: "כדי שיהיה הייה רצון סמוך לברכת הפרי, ותהיה הפתיחה דברכת פרי-העץ שייכת גם אליו... שיהיה לו מעין תוקף ברכה", עיי"ש.

41) כמובן, שהברכה חלה על התמרים והרימונים וכו' שהיו לפניו על השולחן באותה שעה (כנהוג), גם אם לא כיוון עליהם בפירוש (ראה סדר ברה"י פי"ט ה"ד).

42) בליל א' דרי"ה תשכ"ד לא בירך הרבי שהחיינו על הרימון, והסביר כי כיוון להוציאו בברכת 'שהחיינו

[הידור] במצוות עשה, וזהירות בסייג של לא-תעשה, וזהירות יתרה בהנהגה טובה³¹. משעה אחת קודם תפילת המנחה³² עד תפילת ערבית במוצאי ראש-השנה, ישקוד כל אחד ואחד באמירת תהילים לילה ויום³⁴. הנהגים לתת צדקה בכל יום, יתנו היום גם עבור שני ימי ראש-השנה³³. לפנות ערב לובשים בגדים נאים וחשובים, ויודעים שהקב"ה עושה לנו נס לשפטנו במידת הרחמים³⁴. אין לובשים ה'קיטל', גם לא הש"ץ והתוקע³⁵, אלא ביום-הכיפורים³⁶. יש להשאיר 'נר נשמה' (או שלהבת גז וכדומה) כדי לאפשר העברת אש להדלקת הנרות מחר. זמן הדלקת נרות לכתחילה – זמן מסוים לפני השקיעה, כנהוג בערב שבת-קודש. הברכות בהדלקת הנרות (אחרי ההדלקה): "להליק נר של יום הזיכרון"³⁶, ו'שהחינו'³⁷. גבר המדליק, לא יברך³⁷ 'שהחינו'.

יום שלישי,

א' בתשרי ה'תשס"ו – א' של ראש-השנה משעה אחת קודם תפילת המנחה עד תפילת ערבית במוצאי ראש-השנה, ישקוד כל אחד ואחד באמירת תהילים לילה ויום.

ליל א' דראש-השנה:

עיקר עבודת ראש-השנה הוא בקבלת עול מלכות שמים, ולכן עבודת היום גם בגדולים ובעלי צורה – [היא] בעבודה הנראית כמו פשוטה: באמירת תהילים כל הזמן, ולמעט בשנה בשני לילות אלו ככל האפשרי, ולהזהר

מדברים בטלים עד קצה האחרון גם משיחות איזה שיהיו (כהעבד אשר אין לו זמן אף רגע לשבות ממלאכת ארוננו, או כבן הטרוד בשמחת קבלת פני אביו). לפני תפילת ערבית אומרים תהילים. בשנים מסוימות, לאחר אמירת תהילים זו, החל כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לנגן "אבינו מלכנו". מנהג ותיקין, שגם אלו שמעשנים כל השנה ומעשנים גם ביום-טוב – לא יעשו בראש-השנה, גם לא בצניעה, וכלשון כ"ק אדמו"ר מהור"י צ: "וראו הדבר אשר הבני-תורה ייזהרו בזה, וישפיעו גם על מכריהם".

ערבית: ש"ץ קבוע ימשיך בתפקידו גם אם הוא בשנת האבלות (רח"ל).

אין כופלים 'לעילא' בקדישים של עשרת ימי תשובה (אלא בתפילת נעילה). בסיום תפילת שמונה-עשרה אומרים 'עושה השלום' במרומיו, וכן בסיום הקדיש. אחרי שמונה-עשרה: לדרור מזמור, קדיש-תתקבל. עלינו.

כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב אמר, שהכוונה באמירת 'לדרור מזמור' היא כלי להשפעות גשמיות על כל השנה. לאחר אמירת המזמור על-ידי כל הקהל, מסיים הש"ץ בקול את הפסוקים האחרונים ("שאו שערים ראשיכם, והינשאו..."), ואין אומרים פסוק בפסוק חזן וקהל.

כל אחד אומר לחברו: 'לשנה טובה תיכתב ותיחתם', בלשון יחיד דווקא. דהיינו, גם לאנשים נכבדים שנוהגים לפנות אליהם בלשון רבים. קידוש – מי שבירך 'שהחינו' בהדלקת

(31) ספר המאמרים – קונטרסים לכ"ק אדמו"ר מהור"י צ נייע, ח"א עמ' קלב. לקוטי-שיחות, חלק ב, עמ' 348.
(32) אודות תוכן ההתבוננות עצ"ל בתפילה זו, ראה ספר המאמרים תשי"ג ס"ע 41.
(33) הוראת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, שערי-צדקה עמ' קמב.
(34) לוח כולל-חב"ד, משעית ס"י תקפ"א ס"ק ו, וע"ע מטה-אפרים ס"י תקפ"א סני"ה.
(35) כי לדעת אדמו"ר (תרי"י ס"ט) עיקר הטעם שלובשים קיטל, הוא "כדי להיות דוגמת מלאכי השרת", וזה שייך רק ביום-הכיפורים – 'המלך במסיבו' ח"א עמ' קטו.
(36) שם, מנהג בית רבינו, כמו בקידוש ובחפטה – אייך ח"ו עמ' קכה. [בירכה שהחינו – קיבלה עליה קדושת יו"ט, ואינה יכולה להתנות בזה, מובא מעירובין מב].
(37) 'המברך שהחינו' בהדלקת הנרות, אין לברך ברכה זו

מעשי ידי הקב"ה

שתי נקודות עיקריות ביקש הרבי בהתוועדות ליל ערב ראש-השנה, כ"ט באלול תשל"ג לפרסם (שיחות-קודש תשל"ג, כרך ב, עמ' 408):

(א) כל אחד מישראל הוא "נצר מטעי מעשה ידי להתפאר" של הקב"ה, הנותן לו את כל הכוחות והכלים למלא תפקידו.

(ב) ערב ראש-השנה הוא יום שבו ניתנו להשלים את כל מה שהיה חסר בשנה החולפת, וזה כולל עשייה בג' העמודים – תורה, עבודה וגמ"ח ובמיוחד בצדקה, וכל זה באופן של תענוג.

טלפון בערב ראש-השנה

סח הרב מרדכי-שמואל אשכנזי, רבו של כפר-חב"ד: כשהגיעו שלוחי הרבי לארצנו הקדושה, בשנת תשל"ו, התעוררה שאלה כיצד עליהם לנהוג בענין יום-טוב שני של גלויות – האם לחוג יומיים או רק יום אחד, כמנהג ארץ-ישראל. כשהייתי בחג השבועות (תשל"ו) ב'חידות' שאלתי זאת את הרבי, אך לא קיבלתי תשובה. והנה, בערב ראש-השנה תשל"ו קיבלתי טלפון מה'מוכירות' ומסרו לי בשם הרבי שעל השלוחים לנהוג רק יום אחד של חג.

מינוי ל"התקשרות"

ניתן לקבל את גיליון "התקשרות" ישירות הביתה באמצעות הדואר.

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים).
מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים).

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:
"התקשרות", מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר חב"ד 72915

הלכות ומנהגי חב"ד*

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

שבת-קודש פרשת ניצנים

כ"ז באלול

גם בשבת זו אומרים, קודם תפילת שחרית, את כל התהילים¹, אף-על-פי שאין מברכין את החודש².

לשביעי וכן למפטיר מתחילים: "ראה נתתי לפניך..." (ל,טו)³.

הפטרה: "שוש אשיש".

אין מברכים את החודש.

הבעש"ט אמר, שבשבת זו הקב"ה בעצמו מברך את החודש השביעי, המושבע והמשיבע ברוב טוב לבית ישראל על כל השנה, ובכוח זה ישראל מברכים את החודשים י"א פעמים בשנה⁴.

אומרים 'אב הרחמים'⁵.

בשבת שלפני ראש-השנה – יש' להתחיל בשבת עצמה בצדקה באופן המותר בשבת, ע"י צדקה דמאכל ומשקה [לחיים] או ע"י צדקה רוחנית, כמו נתינת עצה טובה ועל-אחת-כמה-וכמה לימוד תורה, ועוד וגם זה עיקר – קבלת החלטה טובה [כולל הסכום!] שיתקף

ומייד לאחר השבת יקיים... [נתינת ממון בפועל, להפריש לעצמו ולתיתה לפני או לגבאי בבוקר]⁶.

במנחה – פרקי-אבות, פרקים ה"ו.
מוצאי שבת:

אין אומרים 'ויהי נועם', 'זאתה קדושה'⁷.

יום שני

כ"ט באלול, ערב ראש-השנה¹⁰

בקריאת-שמע שעל-המיטה, ביום ראשון בלילה אור ליום שני, אומרים תחנון¹¹.

אבל בתוך שבעה מותר לו ללכת היום לבית-הכנסת לאמירת הסליחות¹², וכן להתפלל עם הציבור¹³.

בפיוט "מרוכים צרכי עמך", בסליחות נוסח ליטא¹⁴ הנוסח הוא: "ותיטיב לנו הכתיבה וההתימה", וכך תוקן בכת"ב באחת מהוצאות קה"ת הראשונות (מעוטף).

בפיוט "שלוש-עשרה מידות" יש כמה וכמה שינויים שתוקנו ב'סליחות' בהוצאות האחרונות (מוגה על-ידי כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו¹⁵).

(10) כנראה שהרבי לא התענה בעריה – יאוצר מנהגי חב"ד עמי מה, עיי"ש.

(11) סידור אדמוה"י, לפני למנצח... יעני' (מאחר שאינו נוהג כיו"ט מיום שלפניו, אלא מעלות השחר, כיוון שאומרים הרבה סליחות באשמורת, שלא כשאר עייטו, ואף לא כערב יו"ט – ראה שו"ע אדמוה"י סי' תר"ד ס"ד"ה).

(12) מטה-אפרים סי' תקפ"א סכ"ב.

(13) תח"י סליחות 'קודש הילולים' הוצאת לוי'אפשטיין, ירושלים תשכ"ה. וייתכן שאצלנו נעתק מתפילת נילה, ששם מבקשים רק **חתימה**, ולא שמו לב לתקן, גם לא בהוצאה החדשה דארה"ק.

(14) התיקונים בפיט בפיוט 'שלוש עשרה מידות' הם בכמה שינויים מהסמן בליקוט טעמים ומקורות, וכנראה הוגה

שינויים מהסמן בליקוט טעמים ומקורות, וכנראה הוגה

שינויים מהסמן בליקוט טעמים ומקורות, וכנראה הוגה

אדמו"ר נשיא דורנו, ולשלחו (אם באפשרי – בו ביום) על-מנת לקראתו על הציון שלו²³.

נוהגים להשתטח על קברי צדיקים²⁴, והנמצאים בקירוב מקום משתטחים על ציון כ"ק אדמו"ר מהור"צ נ"ע' וכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו.

אין מבשלים לראש-השנה תבשילים שטעמם חמוץ או מר²⁵. אין נמנעים ממאכלים חריפים, כמו 'חורת'. ניתן להטעים תבשילים במעט חמוץ או לימון, ובלבד שלא יהיה טעמם העיקרי חמוץ או מר²⁶. משתדלים לבשל מאכלים מתוקים ושמנים, לסימן טוב²⁷.

מסתפרים²⁸, וטובלים²⁹ במקווה טהרה לכבוד החג³.

* כ"ק אדמו"ר מהור"ב נ"ע נהג לקבל על עצמו הידור נוסף לפני כל ראש-השנה³⁰.

וכהוראה כללית נאמר: "בכל ראש-השנה צריך כל אחד לקבל על עצמו זהירות יתרה

את הקטע "אל תבוא במשפט עמנו" אומרים חזן וקהל פסוק בפסוק.

את הפסוקים "אל תבוא", "והוא ישפוט" נפוץ לאומרים ביחד כפסוק אחד¹⁵.

בסליחות אומרים תחנון (=וידוי) אפילו לאחר עלות-השחר, אבל לא בתפילה¹⁶.

היום אין תוקעים בשופר¹⁶, ומי שלא הספיק להתלמד, יעשה זאת בחדר סגור¹⁷.

אחרי התפילה¹⁸ אומרים 'סדר התרת נדרים'¹⁹, במניין עשרה אנשים כשרים²⁰ (ולכל הפחות צריך שיהיו לפניו שלושה)²¹.

* עורכים מגבית ומחלקים 'צורכי החג' לראש-השנה ולכל חגי תשרי לזקוקים לזה (בדומה ל"מעות חיטים" קודם חג-הפסח)²².

* נוהגים לכתוב פ"נ (הנשואים – כמובן בחגירת אבנט) עבורו ועבור בני-ביתו לבקשת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה. להניחו בין דפי מאמר, קונטרס וכו' של כ"ק

שוב. ושמעתי שלאשונה נדפס פיוט י"ג מידות מתוקן בשיליה תשכ"ד בדף בודד (הוצאה קודמת של הסליחות היתה שנה לפניכן, בשיליה תשכ"ג).

(15) כיו"ב, לפי מנהגי אשכנז אחרים אומרים בקטע "שמע קולנו" את הפסוקים "אמרנו האוינה" ו"יהיו לרצונו" כפסוק אחד (כמדומני שהשי"ח אינו אומר את הפסוק השני בקול), וצ"ב מה הטעם לכ"ז.

(16) לוח כולל-חב"ד, מרמ"א תקפ"א סי"ג.

(17) השלמה לשו"ע אדמוה"י סי' תקפ"א, עמי 1364.

(18) לוח כולל-חב"ד, ובסידור אדמוה"י: 'קודם חצות'.

(19) בנוסח התרת נדרים, תיבת "בכולהון (אני מתחרט)" נמשך לפניו – כן אמר הרבי, וידיאו עריה תשמ"ט (וכן הוא בסידור 'בית יעקב'. מאידך בסידור אוצר התפילות, וכן בסידור יע"ב הוצאת 'אשכול' נמשך לאחריו).

בסידורינו מנוקד: "ולא יעשה שום **רושם** כללי השי בקמץ. ואולי הוא טה"ד.

(20) בסידור הלשון **יוטוב** שיהיה עדה שלמה", ובספר-המנהגים ובלוח כולל-חב"ד – 'יבעשרה'. כנראה, לא הקפיד הרבי שהתניר יור מי שהותר לו כבר (יכפר חב"ד, גיליון 779 עמי 138).

(21) ראה אלף-המגן למטה-אפרים סי' תקפ"א סי' ק"א. מדינא, קטן 'מופלא סמוך לאיש' אינו מצטרף למתירים, אבל מבקש התרה (ראה הלכות והליכות ברמב"ם פ"יא סי"ד. חנוך לער סי"פ לג). וביאוצרי עמי לט כתב שאין נוהגים בזה.

במטה-אפרים שם סוס"ב תב שלא יאמרו כמה מבקשי

ובחלקם – לאחרי.

התרה ביחד, אלא בשעת הדחק. לענין נשים, לפי הנפסק בשו"ע (ויד' רלד סיני'נו) הבעל נעשה שליח לשאלו על נדרי אשתו, אך אינו מצטרף להמתירים, ולכאורה יכול לומר הנוסח גם בשמה (אך לאחרים, אף לבתו, לא ניתן להתיר ע"י שליח – שם סי' רכח סי"ז. ועי' פתיש שם סי' ק' ט לענין בקשת התרה בכתב).

ולענין מודעה על לעתיד – לכאורה די להן ביכל נדרי.

(22) לקוטי-שיחות חב"ד עמי 369.

(23) ראה ספר-המנהגים סי' ע"ג. בילוח השבועי' לי' תמוז, גיליון תקפ"ב הערה 12, פורטו כמה מנהגים בקשר לכתיבת פ"נ.

(24) רמ"א סי' תקפ"א סי' ד, וראה מטה-אפרים שם סי"ג.

(25) שו"ע אדמוה"י סי' תקפ"ג סי"ב.

(26) ע"פ המובא בפסקי תשובות שם סי' ק"ה.

(27) שו"ע אדמוה"י שם סי' ד.

(28) מדינא מותר גם אחר חצות, שו"ע אדמוה"י סי' רנ"א סי' ד (אך האריז"ל היה נוהג – כל השנה – להסתפר קודם חצות דווקא, כף-החיים שם סי' ק' יט ומטה-אפרים סי' תקפ"א סי"ג. וכנראה אין מקפידין בזה, וכמדומה שגם הרבי לא הקפיד בזה).

(29) מחצות היום, לקוטי-דיבורים ח"ג עמי 865. ועיין אלף-המגן למטה-אפרים סי' תקפ"א סי' ק"א. ליקוטי מהרי"ח ח"ב דף ז, ב.

(30) ספר-המנהגים. אמנם במקור הבא, וברוב המקורות שהובאו ביאוצר מנהגי חב"ד עמי קנ"ד מדובר ב"ה עצמו, ובחלקם – לאחרי.